

Erzincan Jandarma Mektebi (HPAM ht3182)

JANDARMA OKULLARI

(1904-2012)

Jandarma subay ve erlerini yetiştirmek üzere Selanik'te açılan okullar.

1791 yılında Fransa'da ilk örneği ortaya çıktıktan kısa bir süre sonra Avrupa'nın birçok ülkesinde jandarma teşkilatları kurulmaya başlandı. Osmanlı Devleti de emniyet ve asayiş işlerini çağın gereklerine uygun bir şekilde yürütecek bu türden bir teşkilatı zabtiye adıyla kurdu (1839). Kuruluş yıllarından itibaren bu teşkilatın insan kaynağını oluşturacak kişilerin okuryazarlığı ve eğitimi nizamnamelerde dile getirilmişti. Fakat sırasıyla “zabtiye, asâkir-i zabtiye ve jandarma” adını alacak bu teşkilatın personelini yetiştirmek için 1904 yılına kadar bir okul açılmamıştı. Jandarma, iç güvenliğin sağlanmasında üstlendiği rolün yanı sıra devletin halkla kurduğu diyalogda ülkenin en ücra köşelerine kadar ulaşabilen temsilcisi konumundaydı. Bu temsilin hakkıyla yapılabilmesi için toplumsal ve siyasal gelişmelere paralel bir şekilde vazifesini icra edecek eğitimli personele kurumsallaşma sürecinde ihtiyaç artmıştı. Özellikle sevk ve idareyi yürütecek komuta kademesinin okullu olması bir zaruret halini almıştı. XX. yüzyılın başlarında bu ihtiyaç da dikkate alınarak birbiri ardına jandarma okulları açıldı. Bu dönemde mektepte yetişmiş jandarmasının gündeme gelişi ve nasıl yetiştirilecekleri konusu öncelikle Rumeli'de uygulamaya konulan jandarma tensikâtıyla ilişkilendirilse de eğitim görmüş personele bütün kurumlarda ihtiyaç duyulduğu görmezlikten gelinmemelidir. Jandarmanın zaman içinde farklı adlandırmalar olsa da hiyerarşik yapısı esas olarak er ve erbaş, astsubay ve subay kademelerinden oluştu. Okullar da bu kademelerdeki personel ihtiyacına uygun eğitim öğretim yapacak şekilde teşkil edildi.

Okullaşma çerçevesinde ilk jandarma meslek okulları, zabitan, karakol/posta kumandanları ve efrâd-ı cedîde mektepleri olarak birbirinden farklı statüye sahip personele referansla kuruldu. Her seviyede jandarma eğitimini sağlamak üzere Selanik'te açılan okullar Osmanlı Devleti'nin ilk jandarma mektepleri oldu. Jandarma subayı yetiştirecek ilk okul olan Selanik Jandarma Zabitan ve Posta Kumandanları Mektebi 1904'te öğretime başladı. Aynı yıl er eğitimi için yine Selanik'te Jandarma Efrâd-ı Cedîde Mektebi ve Kosova Alayı'na bağlı olarak Üsküp'te Karakol Kumandanları Mektebi açıldı. İkinci zabıt mektebi İzmir'de öğretim faaliyetlerine başladı (1907). Bu mektebi Selanik'ten İstanbul'a nakledilen ve Dersaadet Jandarma Zabıt Mektebi adını alan okul takip etti (1909).

Rumeli bölgesindeki tensikata benzeyen düzenlemeler diğer vilayetlere yayılmadan önce Selanik'te iki, Üsküp'te bir, Manastır'da bir olmak üzere Rumeli bölgesinde farklı düzeyde eğitim veren dört jandarma okulu bulunuyordu. Bu dönemde birçok Efrâd-ı Cedîde Mektebi olmak üzere jandarma okullarının sayısı İzmir, Beyrut, Bağdat, İstanbul, Trabzon, Adana gibi vilayetleri de kapsayacak şekilde artmıştı. Efrâd-ı cedîde mektepleri ile girilen eğitim hamlesi alay mektepleri ile daha yaygın hale geldi (1914). 1918 yılına gelindiğinde Edirne, Hudâvendigâr (Bursa), Kastamonu, Ankara, Konya, Adana, Suriye, Halep, Elazığ, Diyarbakır, Sivas ve Musul gibi vilayetlerde alay mektepleri açılmıştı.

Millî Mücadele döneminde İstanbul'daki Jandarma Zabıt Mektebi, Ankara Etlik civarında (1921) kısa bir süre sonra da İzmir'te faaliyetlerini sürdürdü (1922). İki yıl İzmir'te kalan okul daha sonra Konya'ya nakledildi (1924). Cumhuriyet döneminde 1706 sayılı Jandarma Kanunu ile Jandarma Zabıt Mektebi lağvedildi (1930). Bu okulun eski kanun ve nizamnamelere göre alınan öğrenci kaynakları yerine 1935 yılından itibaren jandarma subay ihtiyacının esas kaynağı Kara Harp Okulu mezunları oldu. Kara Harp Okulu'ndan jandarma sınıfına ayrılan subaylara meslekî eğitim verilmek üzere Ankara'da bir sınıf okulu teşkil edildi. 1935'te Harp Okulu'ndan jandarma sınıfına ayrılan yirmi dokuz subay henüz okul binası tamamlanmadığı için eğitim öğretimlerini Jandarma Genel Komutanlığı binasında tamamlamışlardı. Okulun esas binası 1937 yılında hizmete açıldı. Subay Sınıf Okulu 1979'da Güvercinlik, 1997'de ise Beytepe'de teşkil edilen Jandarma Okullar Komutanlığı Kışlası'na taşındı. 31 Temmuz 2016 tarihinde Jandarma Okullar Komutanlığı'nın lağvedilmesiyle, yükseköğretim düzeyinde öğretim yapan ve akademik niteliği ile

öne çıkan Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi kuruldu. Bu akademinin subay eğitimini kapsayan yapılanmasında dış kaynaktan alınan subay adayları için Subay Eğitim Merkezi (SUEM) ve lisans düzeyinde öğretim yapan Güvenlik Bilimleri Fakültesi bulunuyor.

İlk jandarma okulları arasında öne çıkan Efrâd-ı Cedîde ve Karakol Kumandanları Mektepleri Millî Mücadele döneminde lağvedildiler. 1924'te farklı yerlerdeki alaylar bünyesinde er eğitiminin yanı sıra karakol kumandanlarının da eğitim gördüğü kısımlar açıldı. Bazı illerde ise yalnız karakol komutanı yetiştirmek üzere okullar kuruldu. 1861 sayılı Jandarma Efradı Kanunu ile bu okullar lağvedildi ve karakol kumandanları için Ankara'da subay okulunun üst katında Gedikli Erbaş Okulu eğitime başladı. Bu okulun öğrenci kaynağı olarak İstanbul'da hazırlama ortaokulu da açıldı (1945). Hazırlama okulundan mezun olanlar önce kıtalara gönderilmiş burada bir müddet eğitim gördükten sonra Gedikli Erbaş Okulu'na alınmışlardı. Astsubay eğitiminin temelini oluşturacak bu okullar zaman içinde çağdaş gelişmelere paralel olarak eğitim sürelerini ve müfredatlarında değişiklik yaparak Emirdağ, Güvercinlik ve Beytepe'de faaliyetlerini sürdürdüler. Astsubay Hazırlama Okulu 1991'de kaldırıldı. Astsubay okulları günümüzde Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi'ne bağlı meslek yüksekokulu olarak eğitim öğretim faaliyetlerini Ankara Beytepe ve Bursa Işıklar'da sürdürmektedir.

Jandarma teşkilatı büyüdükçe ve ülkenin ihtiyacı arttıkça meslekte profesyonelleşmiş eleman ihtiyacı da artmıştı. Bu ihtiyaca dönük olarak belirli bir dönem temditli (uzatmalı) er ve erbaş sistemi uygulandı. Uzatmalı jandarmaların eğitimi önceki yıllarda kıtalarda verilirken 1961-1963 yılları arasında ise Emirdağ'da bir Jandarma Uzatmalı Okulu açıldı. 1965'ten itibaren uzman jandarma çavuş sıfatıyla anılacak olan bu personel astsubaya yardımcı olarak tanımlanmış ve astsubay kadrosundaki görevleri yürütmüştür. 1988'de uzman jandarma okulu Ankara ve Emirdağ'da yeniden açılmış eğitim süresi önce altı ay daha sonraki yıllarda bir yıla çıkarılmış 2012'de ise bu okul kapatılmıştır.

KAYNAKÇA

- Alyot, Halim. *Türkiye'de Zabıta*. Ankara 2008.
- Çakmak, Biray. "İzmir Jandarma Mektebi (1907-1911)". *Miras ve Değişim: Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Jandarma*. ed. İ. H. Demircioğlu v.dğr. Ankara 2018, s. 117-138.
- Çermeli Ahmet – Atabey, Halil. *Jandarma Genel Komutanlığı Tarihi*. I-II. Ankara 2002.
- Demirel, Fatih. "Osmanlı Devleti'nde Jandarma Eğitimi: Sela-

nik Vilayeti Jandarma Mektepleri”. *Miras ve Değişim: Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Jandarma*. ed. İ. H. Demircioğlu v.dğr. Ankara 2018, s. 155-174.

Karcı, Erol. “Üsküp Jandarma Karakol Kumandanları Mektebi (1904-1909)”. *Miras ve Değişim: Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Jandarma*. ed. İ. H. Demircioğlu v.dğr. Ankara 2018, s. 97-116.

Okçabol, Derviş. *Türkiye’de Zabıta*. Ankara 1947.

Tekir, Süleyman. *Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Jandarma*. İstanbul 2020.

Tongur, Hikmet. *Türkiye’de Genel Kolluk*. Ankara 1946.

Ahmet ÖZCAN